

Informatienota voor het college

Datum 30 september 2024

Onderwerp Opvang ongedocumenteerden Zwolle
Versienummer 1.2

Portefeuillehouder Dorrit de Jong

Samenvatting

Zwolle vangt een klein aantal uitgeprocedeerde asielzoekers, oftewel ongedocumenteerden op. Deze opvang en begeleiding wordt uitgevoerd door het Leger des Heils. Voor deze opvang is een handelingsperspectief nader uitgewerkt waarover in deze nota wordt geïnformeerd. Tevens informeren we over het vermoedelijk wegvallen van de Rijkstoelage voor deze vorm van opvang en de gevolgen hiervan.

Bijlagen

N.v.t.

Openbaarheid

- ☒ Openbaar
☐ Geheim

Wij stellen u voor kennis te nemen van

De ontwikkelingen m.b.t. de opvang van ongedocumenteerden in Zwolle.

Collegebesluit d.d.:

- ☐ Conform
☐ Gewijzigd
☐ Aangehouden
☐ Teruggenomen

Datum

30 september 2024

Inleiding

Sinds 2000 vangt Zwolle uitgeprocedeerde vreemdelingen op met ondersteuning van het Leger des Heils en de Herberg. De gemeentelijke regeling waaronder dat gebeurt heet ARO: Asielzoekers in Reguliere Opvang) – ook bekend onder de term DATO. Het aantal bewoners dat hier verblijft wisselde in de afgelopen decennia sterk, maar schommelt de afgelopen jaren rond de 10.

Vanuit de behoefte om meer sturing te hebben op de in- door- en uitstroom (ook in het licht van kostenbeheersing) is een nieuw handelingskader opgesteld. In de aanloop hier naartoe is er een technisch onderzoek uitgevoerd bij het Leger des Heils, en van daaruit is er een gezamenlijke visie geformuleerd.

Tevens speelt er als gevolg van recent landelijk politieke beleid mogelijk een (extra) financieel vraagstuk. In de afgelopen jaren is de opvang van uitgeprocedeerde asielzoekers gedeeltelijk gefinancierd met een bed-bad-brood toelage vanuit het Rijk. De signalen zijn dat deze toelage per 1 januari 2025 komt te vervallen. Dit heeft waarschijnlijk ook gevolgen voor de rijksbijdrage voor ARO.

Kernboodschap

De gemeente Zwolle werkt in afstemming met het Leger des Heils een handelingskader nader uit voor de opvang van ongedocumenteerden. Het opstellen van o.a. uitstroom-bevorderende maatregelen draagt bij aan de mate van sturing op uitstroom en het beheersbaar houden van de kosten.

Toelichting*Opvang en ondersteuning sinds 2000*

Sinds 2000 vangt Zwolle uitgeprocedeerde vreemdelingen op met ondersteuning van het Leger des Heils en de Herberg. De gemeentelijke regeling waaronder dat gebeurt heet ARO: Asielzoekers in Reguliere Opvang). De behoefte aan een dergelijke opvang ontstond doordat uitgeprocedeerde vreemdelingen niet terugkeerden naar eigen land of 'door' migreerden naar een ander land maar op straat in Zwolle verbleven. In de meeste gevallen verbleef men eerst in een eigen woning of AZC en kreeg men van de Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V) te horen, nadat de rechter negatief beslist had op de asielaanvraag, dat men binnen 28 dagen Nederland diende te verlaten. De inrichting van ARO vond breed draagvlak onder lokale organisaties, lokale politiek en betrokken inwoners van de stad. 'Niemand slaapt in Zwolle op straat' geldt immers ook voor uitgeprocedeerde asielzoekers.

Naast een eenvoudige bed-bad-brood voorziening werd er binnen ARO ook gewerkt aan perspectief: het verkrijgen van een reguliere verblijfsvergunning of alsnog terugkeer naar eigen land. Hiertoe was een multidisciplinair overleg (LTO: Lokaal Terugkeer Overleg) ingesteld bestaande uit de IND, DT&V, Vreemdelingenpolitie, casusmanager van het Leger des Heils, IOM, Centrale Toegang en de gemeente. Veel mensen uit ARO zijn teruggekeerd, hebben alsnog een verblijfsvergunning gekregen of zijn met onbekende bestemming vertrokken. Rond 2018 trokken de IND, DT&V en Vreemdelingenpolitie zich uit het LTO terug vanwege reorganisatie en beperkte menskracht.

In eerste instantie was ARO alleen bedoeld voor Zwolse asielzoekers in schrijnende situaties, waarvan de 28 dagen termijn om terug te keren was verstreken en men om één of andere reden niet werd toegelaten tot het terugkeercentrum in Ter Apel. Door de (landelijke) bekendheid die de Zwolse opvang kreeg, kwamen ook uitgeprocedeerde asielzoekers van buiten Zwolle aankloppen. In sommige

Datum

30 september 2024

gevallen werden ook zij opgevangen. Daarnaast zijn er nooit strakke toelatingsregels vastgelegd, er werd per casus onderzocht of opvang wenselijk en noodzakelijk was. Het subjectieve begrip 'schrijnend' was daarbij de belangrijkste voorwaarde. De redenen voor het niet kunnen terugkeren waren uiteenlopend. Zo dreigden gezinnen uiteen te vallen, wilde het land van herkomst niet meewerken aan terugkeer, waren er nieuwe feiten en omstandigheden die verblijf in Nederland wellicht wel mogelijk maakten, of waren er problemen van psychosociale of medische aard waardoor terugkeer niet verantwoord werd geacht.

Onderzoek huidige situatie

Het aantal mensen dat in de afgelopen jaren werd opgevangen bleef rond de 10 schommelen. Er was dus wel in- en uitstroom, maar de opvang, maar het ontbrak aan een goed beeld van het perspectief. Daarop is een technisch onderzoek uitgevoerd naar de kaders die worden gehanteerd en de groep bewoners die momenteel in de ARO verblijven. Van daaruit is een visie opgesteld op de groep bewoners die momenteel opgevangen wordt, en is een handelingskader voor de toekomst opgesteld. Belangrijkste doelen van de visie zijn het bieden van perspectief aan gebruikers en het terugdringen van de kosten om eventueel ruimte te kunnen bieden aan nieuwe schrijnende situaties.

Gezamenlijke aanpak in LTO

Met betrokken partijen is besloten het casusoverleg nieuw leven in te blazen. Partijen komen nu periodiek bij elkaar in een Lokaal Terugkeer Overleg (LTO). Alle betrokken partijen zijn daar voorstander van; door de hoge instroom van asielzoekers naar ons land is de kans groot dat er wederom mensen -niet vrijwillig- Nederland zullen verlaten, nadat negatief besloten is op hun asielaanvraag. De herinvoering van het LTO heeft inmiddels geleid tot het voorgenomen besluit om in 2024 voor ten minste 3 en met grote waarschijnlijkheid voor 4 personen, de opvang te beëindigen. Deze mensen zullen naar verwachting in de loop van 2024 uitstromen.

Alle deelnemende partijen zijn voorstander van een opvang voor uitgeprocedeerde asielzoekers in Zwolle. "In Zwolle slaapt niemand op straat" is de Zwolse visie op dak- en thuisloosheid. Bij die visie hoort ook nog een ander uitgangspunt: hulpverlening wordt ingezet bij perspectief. Dit leidt tot een knelpunt voor de opvang van de meeste uitgeprocedeerde asielzoekers. Een verblijf van meer dan 5 jaar in de maatschappelijke opvang kan eigenlijk niet meer als perspectiefvol gezien worden. De mensen in de opvang blijven dan hoop koesteren op een verblijf in Nederland en trachten dat verblijf te verlengen door telkens nieuwe procedures te starten. Men verblijft liever in Nederland met de zekerheid van bed, bad en brood, dan terugkeer naar eigen land.

Voor de nieuwe instroom maken we in het LTO aan de voorkant van de opvang duidelijke afspraken. Hiertoe zijn de volgende criteria opgesteld:

- Er worden alleen mensen met binding uit Zwolle opgenomen.
- Er worden geen nieuwe procedures gestart die het recht op (tijdelijk) verblijf verlengen. In specifieke gevallen kan hiervan afgeweken worden, als het LTO van mening is dat een nieuwe procedure kansrijk is.
- Toelating gaat onder voorwaarde dat meegewerkt wordt aan terugkeer.
- De opvang is van tijdelijke aard om de terugkeer voor te bereiden. Dat geldt ook voor medische problematiek die vaak na een negatief besluit op de asielaanvraag wordt ingezet om alsnog te kunnen blijven. We ondersteunen, waar mogelijk om terugkeer mogelijk te maken.

Datum

30 september 2024

Visie op bestaande opvang ARO

Op dit moment verblijven 7 mensen onder de regeling van de ARO. Allen verblijven daar langdurig; de langstzittende ca 20 jaar, de kortste 3 jaar. Alle casuïstiek wordt in het LTO besproken met als doel de uitstroom te bevorderen. Wie niet meewerkt is niet langer welkom in de opvang. Uitzondering hierop zijn de mensen met ernstige psychosociale problematiek. Ook met hen zijn/gaan we aan de slag. Mocht blijken dat de problematiek dusdanig ernstig is, dat terugkeer niet gewenst is en zij voor een verblijf op straat gaan kiezen, dan schalen we op binnen de organisatie van DT&V en IND. Dan kan alsnog een afweging gemaakt worden dat betrokkene kan blijven.

We richten de opvang sober, maar menswaardig in. Sober betekent het delen van keukens en badkamer, inrichting en kleding van de kringloopwinkel. We maken bij voorkeur gebruik van anti-kraakwoningen of reguliere huisvesting. In dat laatste geval zal er altijd sprake zijn van kamerverhuur. Daar waar sprake is van psychosociale problematiek bieden we hulp aan die nodig is. Dat kan bijvoorbeeld psychologische ondersteuning, thuisondersteuning of dagbesteding zijn.

Gemeente Zwolle en Leger des Heils starten in oktober 2024 met het herijken van instroomcriteria zoals hierboven benoemd en werken dit in een afwegingskader nader uit. Tevens zullen er per oktober 2024 aanvullende uitstroom-bevorderende maatregelen worden ontwikkeld en de effectiviteit hiervan wordt gemonitord. Doordat we vanuit de gemeente meer gaan sturen op toelating en op het proces tijdens verblijf is de verwachting dat de kosten worden gereduceerd. We werken daarbij toe naar een budgetplafond waarbij de huidige Rijkstoelage (€77.000,-) indicatief is. Wanneer jaarlijkse kosten boven dit bedrag komen, wordt er een instroomstop gehanteerd.

Samenvatting uitwerking handelingskader

- Het casusoverleg is weer ingevoerd. Dit Lokaal Terugkeer Overleg (LTO) vindt 4 x per jaar plaats en wordt voorgezeten door een ambtelijk vertegenwoordiger van de gemeente Zwolle.
- Er worden alleen mensen die een binding hebben met Zwolle toegelaten.
- Toelating is onder voorwaarde dat meegewerkt wordt aan terugkeer.
- Er worden geen nieuwe procedures gestart die het recht op (tijdelijk) verblijf verlengen.
- De opvang is van tijdelijke aard en bedoeld om de terugkeer voor te bereiden.
- Wie niet meewerkt aan terugkeer is niet langer welkom in de maatschappelijke opvang.*
- We richten de opvang sober maar menswaardig in.
- Invoering van een budgetplafond.

*Uitzondering hierop zijn de mensen met ernstige psychosociale problematiek. Ook met hen gaan we aan de slag.

Alternatieve mogelijkheden

Alternatief is ervoor te kiezen deze mensen niet op te vangen. Deze optie wordt echter als onwenselijk beschouwd, omdat dit het risico met zich meebrengt dat deze personen op straat terecht komen. Dit leidt tot grotere maatschappelijke kosten. Inzet op terugkeer danwel het bieden van een ander perspectief is wenselijker.

Maatschappelijk draagvlak & participatie

N.v.t.

Datum 30 september 2024

Communicatie

N.v.t.

Financiën

Het Leger des Heils rekent een bedrag van € 61,43 p.p.p.d. per opvangplek. In sommige situaties is het noodzakelijk dat naast 'bed, bad en brood (en begeleiding)', iets extra's geboden wordt. Op dit moment krijgen 3 van de 7 mensen dagbesteding. De totale kosten voor dagbesteding van deze 3 personen bedraagt ca € 48.000. Dat is meer dan een derde van de totale kosten. Het uurtarief is conform de afspraken rondom dagbesteding die de gemeente met dagbestedingsaanbieders heeft gemaakt.

Voor de kosten van de opvang zijn gemeenten in de jaren 2019 - 2023 door het Rijk, per persoon, gedeeltelijk gecompenseerd op basis van een 'bed, bad en brood' toelage. In zowel 2023 als 2024 heeft de gemeente Zwolle € 77.000 ontvangen van het Rijk. Voor 2024 heeft de maatschappelijke opvang een begroting van € 150.000 gemaakt. De rijksbijdrage is dus verre van toereikend. De verwachting is dat de daadwerkelijke kosten lager zijn dan € 150.000 t.g.v. uitstroom uit de opvang. De balans daarvoor kan pas aan het eind van het jaar worden opgemaakt. Bij de 2e BERAP 2024 is daarom wel een aanvraag autonome middelen van € 60.000 ingediend.

De huidige landelijke ontwikkelingen brengen met het aantreden van het nieuwe kabinet veranderingen met zich mee. De minister heeft al aangekondigd de financiering voor opvang van uitgeprocedeerde asielzoekers stop te zetten. Dit heeft mogelijk tot gevolg dat gemeenten per 1 januari 2025 geen Rijksmiddelen meer ontvangen voor de opvang van uitgeprocedeerde asielzoekers. Wanneer dit het geval is, zal er gezocht moeten worden naar een passende oplossing om deze vorm van opvang te bekostigen.

Risico's

- Er is een beperkte invloed op mate van sturing op termijn en vertrek. Gevolg kan zijn dat er meer mensen in de opvang verblijven dan wenselijk. Hierdoor lopen de kosten uit de pas. Maatregelen dit risico te beheersen zijn: 4x per jaar LTO, het maken van nieuwe afspraken instroomcriteria & afwegingskader en het ontwikkelen aanvullende uitstroom bevorderende maatregelen.
- Niet iedere aanvraag kan worden gehonoreerd. Gevolg kan zijn dat mensen op straat verblijven. Maatregelen dit risico te beheersen zijn: doorverwijzen naar opvang elders in het land.

Vervolg

Het handelingskader wordt geïmplementeerd en het college en de raad worden via de p en c cyclus geïnformeerd over de voortgang.

Openbaarheid

Openbaar.